

Промінь сонця

Спецвипуск 6-А класу 2018 р.

Мій рідний край—Запоріжжя

Запорізький навчально-виховний комплекс № 19

Запоріжжя

Залізне місто, місто-переможець, Місто звитяг, де мріє Дніпрельстан. Тут кожен житель – славний запорожець, Це - Запоріжжя, місто-

талісман.

У нього є Дніпроблакитні очі,
Й проспект найдовший у Європі має,
Що золотисто сяє він щоночі,
Та й Дніпрогес у посмішці співає.

Козацький дух тут чутно аж в повітрі,
Від діда-прадіда ми стали патріоти.
Не передать найвправнішої палітри,
На Хортиці найкращії широти.

Ми без ракети маємо можливість,
На Космос кожен день мерщій рушати.
І у мартенів, маємо сміливість,
Як Прометей вогонь видобувати.

У України діточок доволі,
Та Запоріжжя – рідкісна перлина,
Що океан? Поля широкополі
Тут майорять на цілу Батьківщину.

Місто-заводів, місто-заповідник.
Місто-звитаг, де всі - одна родина.
Тут кожен житель – працівник-дослідник,
І наше місто – батьківська хатина.

Antonina Vinnitskaya

Історія виникнення

Запоріжжя — має багатолітню історію. За свідченням археологів, поселення на території сучасного Запоріжжя відомі з часів Середньостогівської культури (5 до — середина 4 тисячоліття до н. е.) — залишки давнього поселення були знайдені на північно-східному кутку острова Хортиці. Іншим відомим археологічним пам'ятником є вознесенський комплекс — кам'яна споруда, яку пов'язують з хозарами, болгарським ханом Аспарухом (VII ст.) або князем Святославом Ігоровичем (X ст.).

У X сторіччі в часи Київської Русі за князювання Ігоря і візантійського імператора Костянтина VII Багрянородного на території сучасного міста існували переправи через Дніпро — це Крайський перевіз в районі острова Хортиця (острів Святого Григорія), Кічкаський перевіз (з тюркської «кічкас» — перевіз, на картах 18 століття — Велика Татарська Переправа). В південній окраїні Хортиці існував перевіз і місто Протолча, між гирлами річок Мокра Московка і Нижня Хортиця діяв Дніпровий брід.

У 1103 році в районі острова Хортиця отримали переломну перемогу над половцями руські князі Святополк Київський і Володимир.

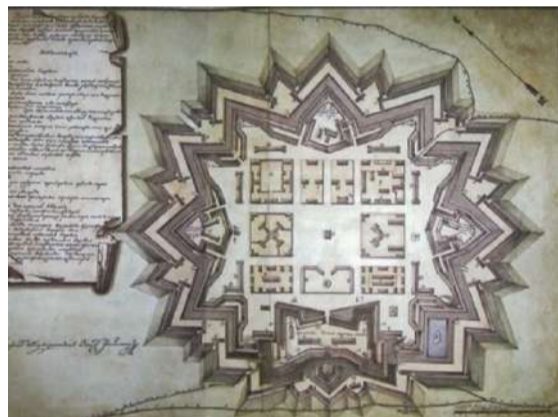

У XV—XVII століттях місцевість міста входила до Запорожжя — краю вольностей запорозьких козаків. Першою і єдиною Січчю, розташованою безпосередньо в межах сучасного міста, була

Хортицька. Вона була заснована в 1552 році шляхтичем Дмитром Вишневецьким на острові Мала Хортиця (Байда), однак 1557 зруйнована османо-татарським військом.

У 1734—1775 роках територія Запоріжжя входила до Самарської паланки і правобережжя — до Кодацької паланки. 1770 року на місці сучасного Запоріжжя була закладена Олександрівська фортеця Дніпровської лінії, завершення її будівництва у 1775 році збіглося зі знищенням останньої Запорозької січі — Підпільнянської, з ініціативи Потьомкіна.

Формування сучасного міста пов'язане з

Олександрівською фортецею, яку було закладено 1770 року як один із стратегічних об'єктів Дніпровської лінії — системи прикордонних укріплень, збудованої для оборони південних кордонів Російської імперії від нападів османів і татар. Будівництво фортеці було завершено в 1775 році. Фортеця і форштадт були пунктами зупинок для російських військ, які прямували до Криму.

У 1778 році фортеця отримала статус повітового міста, щоправда 1783 року повіт був скасований. Станом на 1781 р. у місті проживало 7 купців, 329 міщан, тут щорічно відбувалось 4 ярмарки. В 1785 році Олександрівський фурштат став посадом, тобто поселенням міського типу, отримавши право на відкриття міських установ. Першим з них стала ратуша. Першим бургомістром, став міщанин Микола Коронфель.

Лера Корнієнко <https://wikivisually.com/lang->

Запоріжжя моє кохане

Нам дух волелюбний від скіфів дістався,
Широка душа – від безмежжя степів.
Хто серцем тебе, Запоріжжя, торкався,
Той душу твою досягнути зумів.

Це тут України моєї початок,
Де волю плекали твої козаки.

Тут Хортиця, наче козацька чайка
В задумі легкій проплива крізь віки.

Запоріжжя моє, Запоріжжя моє, кохане!
Народився я тут, і в далекі пішов світи.
Запоріжжя моє, Запоріжжя моє, кохане!
Я вертаюсь додому, бо знаю, що ждеш мене ти.

В. Коваль, А. Сердюк

В цьому випуску

Мій рідний край— Запоріжжя	1
Запоріжжя в XIX- XX століттях	2
Ні, ти не знаєш добре України, Якщо на Запоріжжі не бував.	2

Засновник: колектив 6-А класу
Головний редактор: Харенко Т. І.

Заступник головного редактора: Литовченко Даша

Кореспонденти: Корабльова Поліна, Бедіка Каміла

Фотографи:

Корнієнко Лера
Верстальник:

Корабльова Поліна.
Модератор

електронної версії:
Корабльова Поліна

Запоріжжя в ХІХ- ХХ століттях

У першій половині ХІХ століття йшло швидко заселення території області, сюди приїздили німецькі колоністи, євреї, болгари, сектанти-духобори, молокані та розкольники з Росії.

Поява перших навчальних закладів в Олександрівську відноситься до 70-х років ХVІІІ ст. У 1773 р. у фортеці була створена гарнізонна школа, в 1798 р. була перетворена в початкове народне училище звичайного типу.

Місто поступово розширилося, в 1808 р. стало повітовим і проіснувало до 1880 р. У 20-ті роки відкрилося парафіяльне училище, а в 50-х роках — ще

одна навчальна школа та приватний пансіон шляхетних дівчиць. У всіх навчальних закладах в 1861-1862 навчальному році працювали дев'ять вчителів і займалися 113 дітей обох статей.

Розвиток промисловості в краї розпочалося з початку ХІХ ст. зі створенням мануфактури з переробки сільськогосподарської сировини. Виникло сільськогосподарське машинобудування як в самому Олександрівську, так і в німецьких колоніях, прилеглих

до нього, які згодом увійшли в межі міста. У 1863 р. німецький капіталіст Я.П. Копп відкрив тут майстерні з виробництва соломорізок та залізних деталей до вітряних млинів. Незабаром їх перетворили в завод сільськогосподарських машин, що випускали жниварки, молотилки, плуги та інші сільськогосподарські знаряддя. У 70-х роках в Олександрівську та його передмістях діяли п'ять заводів сільськогосподарського машинобудування. Місто стало одним з основних центрів сільськогосподарського машинобудування. У 1881—1905 рр. тут виникли десятки нових підприємств.

На початку ХХ ст. Олександрівськ став помітним торгівельним центром на півдні України. Чотири рази на рік тут збиралися великі ярмарки. Торгували хлібом, худобою, сільськогосподарськими машинами, різним господарським начинням. У місті працювали близько 440 магазинів, лавок та інших торговельних закладів.

Наприкінці ХІХ — початку ХХ ст. в Олександрівську зростає кількість великих фабрик і заводів, посилюється приплив іноземного капіталу, відбувається процес концентрації виробництва. Заснована на початку 80-х років ХІХ ст. Олександрівська машинобудівна компанія перетворилася у промислове об'єднання з 220 робітників. У 1902 р. до складу великого Загальноросійського синдикату «Продамет» увійшов Олександрівський чавунно-ливарний завод, а в наступному році у Всеросійський синдикат «Цвях».

Місто стало одним із центрів сільськогосподарського машинобудування в Україні.

Жовтнева революція 1917 року докотилася й до Олександрівська. У ніч на 12 грудня 1917 року в місті почалися бої. На початку 1918 року в Олександрівську було встановлено Радянську владу.

У 1921 році Олександрівськ було перейменовано в Запоріжжя. А в 1923 році місто стало центром щойно утвореного Запорізького округу.

Новий етап в історії Запоріжжя розпочався з закладення Дніпрогес, пуск якої відбувся в серпні 1932 р. В середині 1930-х рр. було введено в дію більшість підприємств Запорізького промислового комплексу.

Під час Великої Вітчизняної війни місто було окуповано фашистами 3 жовтня 1941 року. Учорашні металурги, енергетики, машинобудівники встали на захист Вітчизни. У жовтні 1943 року Запоріжжя було звільнене.

Однією з найяскравіших сторінок в

історії області є післявоєнне відродження запорізького індустріального комплексу — Дніпрогес та підприємств чорної та кольорової металургії. Вже 3 березня 1947 року відроджений Дніпрогес дав перший струм. До початку 1950 р. відновили роботу всі 670 заводів і фабрик області. У 1950—1970 рр. в області були створені нові галузі індустрії — електротехнічна, хімічна. Продовжував зростати енергетичний потенціал області. Разом із введенням у дію Дніпрогес-2, споруджено Запорізьку ДРЕС та Запорізьку атомну електростанцію. У післявоєнний період збільшили свої потужності головні заводи міста — «Запоріжсталь» і «Дніпроспецсталь». На випуск перших в країні мікролітражних автомобілів перейшов завод «Комунар». На правому березі Дніпра виросли корпуси нового трансформаторного заводу.

Наразі місто Запоріжжя — один з найбільших адміністративних, індустріальних і культурних центрів півдня України.

Поліна Корабльова (<http://life.zp.ua/aleksandrovsk>)

Ні, ти не знаєш добре України, якщо на Запоріжжі не бував.

Сьогодні Запоріжжя — адміністративний центр Запорізької області. Серед обласних центрів України це — найбільше за територією місто, яке перебуває у постійному розвитку та налічує близько 790 тис. населення. Крім того, Запоріжжя — один із найпотужніших промислових центрів нашої держави й гідно представляє Україну на зовнішньо-економічному ринку. Разом з тим, містяни ще й плідно працюють над тим, щоб підприємства всіх галузей промисловості, зосереджені тут, не шкодили презентабельності міста. І це вдається Запоріжжю блискуче! Тут завжди затишно і комфортно кожному, незалежно від настрою та вподобань. Тож, почнімо нашу подорож містом-казкою усього українства!

Національний заповідник «Хортиця»

Скільки тисяч туристів на рік збирає Національний заповідник

«Хортиця»? Про це здатна розповісти хіба що ретельне статистичне дослідження. Але те, що це — одна з найвизначніших пам'яток не лише Запоріжжя, але й всієї України — однозначно.

До складу заповідника входить сама Хортиця і острови та скелі на прилеглий до неї території. Загалом, тут нараховують 63 історичних та археологічних пам'яток. На «Хортиці» можна відчути в собі дух вільного козацтва у Запорізькій Січі, а можна зібрати сотні й тисячі вражень від рослинності, водойм, скель та островів, які є складовою заповідника.

Мабуть, не існує таких людей, які, потрапивши до Запоріжжя, здатні відмовитися навідати Запорізьку Січ. Історико-культурний комплекс «Запорізька Січ» ввібрав у себе згадки про всі культурні і матеріальні цінності козащини. Тут важливо бути уважним на кожному кроці: давня архітектура, предмети побуту, козацькі розваги

тощо не відпустять гостя без приємних вражень.

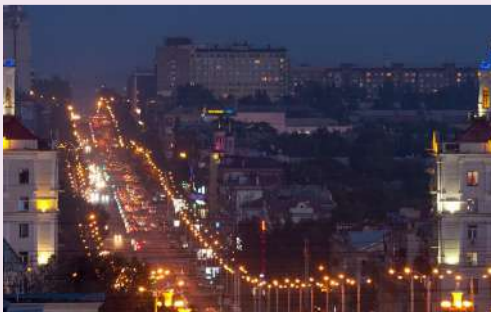
Міст-електростанція Дніпрогес

Дніпрогес ось уже майже впродовж сторіччя є однією з найпотужніших електростанцій України. Варто зазначити, що це — перша ГЕС на Дніпрі. Неймовірно видовище, яке поєднало у собі велич природи і процесу цивілізації, залишиться у пам'яті назавжди. Гребля на Дніпрі має висоту 38 метрів, і з неї відкриваються найкращі види Запоріжжя.

Соборний проспект

Деякі знавці наполягають, що Собор-

ний проспект у Запоріжжі є найдов-

шим на теренах Європи. І, хоча багато хто це заперечує, запорожці пишаються ним і вважають проспект одним з найвизначніших у місті, багатому на різноманітні пам'ятки.

«Співочий» фонтан — одне з найлюбленіших місць відпочинку для

місцевих мешканців.

Запорізька дитяча залізниця

Зазначимо, що це Загальна довжина залізниці — понад 9 км, і саме тому вона визнана найдовшою залізницею для дітей в Україні.

Вероніка Чувалюк (<http://itinery.com.ua>)